

Barbara Oder

Osnovna šola Kajetana Koviča Poljčane

GLAS UČENCA PRI POUKU SPOZNAVANJA OKOLJA V PRVEM RAZREDU

Zadnje čase se v svoji pedagoški praksi veliko ukvarjam s tem, kako učencem približati vsebine, ki so določene z učnim načrtom, in kako te vsebine napraviti čim bolj življenjske in privlačne. Kako zagotoviti spodbudno, varno in sproščeno ter socialno vključujoče učno okolje? Ker tudi naše življenje ni razdeljeno na posamezne predmete, skušam vsebine medpredmetno povezati in osmisliti, pri tem pa dajem velik poudarek načrtovanju. Za izhodišče načrtovanja mi služi učni načrt. Iz njega lahko razberem, katere vsebine in sklope posameznih predmetnih področij bi lahko povezala. Hkrati pa že razmišljam, kako bom načrtovala delo in proces učenja, ter si zastavim vprašanje, kaj želim, da bi moji učenci ob koncu obravnavanega sklopa naredili, kaj naj bi znali, kako se bodo to učili ter kako bodo to dokazali. **Ves čas so moje misli usmerjene k učencem, ki jih poučujem. Razmišljam o tem, kako naj uspešno vključim vse, jim zagotovim enake možnosti in uspešno napredovanje. Ob tem pa upoštevam razlike med njimi in razlike v njihovem predznanju.** Kako naj jih kar najbolje pripravim na to, da bodo prevzeli odgovornost za svoj uspeh oziroma neuspeh?

Pri tem pa ima pomembno vlogo tudi sodelovanje s starši. Dobro sodelovanje s starši omogoča še uspešnejši celostni razvoj otroka. Vse to pa že nekaj let uspešno povežem s formativnim spremljanjem.

V nadaljevanju bom na primeru predstavila to, kar sem zapisala v uvodu. Gre za obravnavo sklopa v 1. razredu, ki smo ga poimenovali Kmetija. Znotraj sklopa sem povezala različna predmetna področja: spoznavanje okolja, matematika, likovno umetnost, glasbeno umetnost, slovenščino, šport. Rdečo nit sta mi predstavljala predmeta spoznavanje okolja in matematika. Delo na teh dveh področjih bom predstavila podrobneje, za preostala predmetna področja pa bom omenila, kako sem jih vključila.

Cilji, ki sem jim sledila skozi obravnavani sklop, so iz učnega načrta.

Učenci znajo:

- s pomočjo kriterijev in osebnih ciljev vrednotiti svoje delo;
- prepoznajo poimenujejo in primerjajo različna živa bitja;
- poiskati razlike in podobnosti med živalmi in jih predstavijo s pomočjo Euler-Vennovega prikaza;
- podatke predstaviti z dano preglednico in s stolpčni prikazom;

- prebrati preglednico, stolpčni prikaz;
- oblikovati geometrijske vzorce;
- ob zgledu govorno nastopiti ob slikovnem gradivu (opišejo svojo kmetijo).

UGOTAVLJANJE PREDZNANJA

V uvodu so učenci odgovarjali na štiri vprašanja. O treh smo se pogovorili, na enega pa so odgovorili tako, da so odgovore narisali. Nekaj njihovih odgovorov, razmišljanj navajam v nadaljevanju.

Kaj je kmetija?

- Na kmetiji živijo kmetje. Kmetje pridelajo hrano iz živali.
- Ni enako kot dom. Imaš živali, živiš v stari lopi, delaš. Tam je seno, traktorji, živali, hlev.
- Tam, kjer so krave, pujsi, kokoši, pes in muca. Na kmetiji imajo živali.
- Na kmetiji imajo tudi hlev. Navadni hlev, v njem so krave. Kmetijski hlev, v njem živita kmet in kmetica pa še seno je notri.
- Kmetija je v naravi. Na kmetiji nimajo nič sladkarij, vse naredijo sami.
- Kmetija je dom za živali. Imajo tudi stroje.
- To je hiša, zraven je hlev, v katerem imajo krave, bike.

Zakaj potrebujemo kmetije?

- Da dobimo pridelke: mleko, meso, sir, jajca.
- Za hrano. Živali zakoljemo in dobimo meso.
- Da lahko preživimo, ker drugače ne bi imeli hrane.
- Da konji peljejo kočije, ker tisti, ki imajo kmetije, nimajo avta, so bolj revni.
- Da dobimo denar, ko prodamo pujske, krave.
- Ker dajo pridelke v trgovino in jih mi kupimo.
- Dobimo gnoj, iz gnoja pa nekaj naredimo, da stvari bolje rastejo.

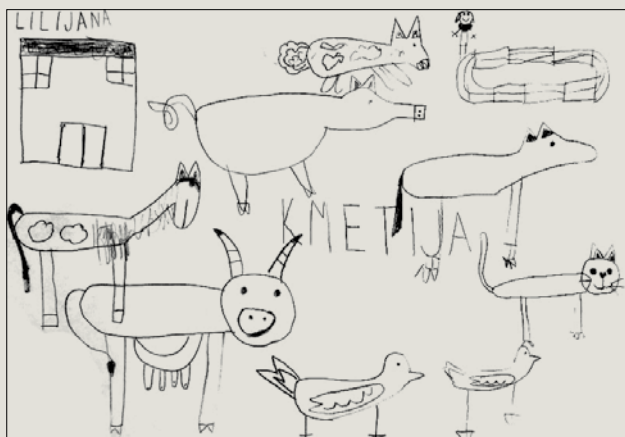
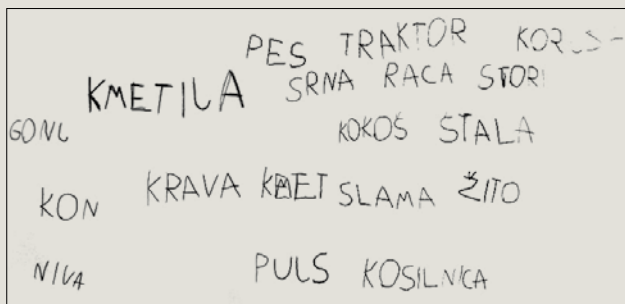
Kaj bi se zgodilo, če kmetij ne bi bilo?

- Nič, lahko bi kupili hrano v trgovini.
- Umrli bi, ker kmet da trgovini izdelke, da jih lahko mi kupimo.
- Jedli bi samo to, kar zraste na vrtu, in sadje.

- Če ne bi bilo kmetij in bi vse kupovali v trgovini, bi nam zmanjkalo denarja.
- Ne bi bilo več živali, hrane, mleka, jajc, sira ...
- Bi umrle domače živali, ker kmetje ne bi skrbeli za njih.
- V trgovini bi morali kupovati hrano, ki pa ne bi bila zdrava.

Kaj že vem o kmetiji?

Učenci so lahko glede na svoje sposobnosti narisali ali napisali, kaj vse že vedo o kmetiji.

► SLIKE 1, 2, 3: Primeri preverjanja predznanja

Učenceva predstavitev izdelka: Na kmetiji so konji, krave, pujsi, ovce, kokoši, pes in muca. Imajo pašnik, ki ima ograjo. Na pašniku se pasejo živali. Je tudi hiša, v kateri živijo. Kmet skrbi za živali.

Z vprašanji sem preverila njihovo predznanje in ugotovila, kaj že vedo, kako razmišljajo in kaj jih zanima. Hkrati pa sem spoznala nekatere njihove pravilne oziroma napačne predstave, ki jih imajo o obravnavani vsebini. O vsem, kar

so povedali, napisali ali narisali, smo se pogovorili. Na nekatera vprašanja so sami našli odgovore, na druga pa smo jih poiskali skozi učni proces. Vse te ugotovitve so bile izhodišče za načrtovanje različnih dejavnosti, ki jih bodo pripeljale do tega, da bodo dosegli zastavljene cilje.

DEJAVNOSTI V KOTIČKIH

Izhajala sem iz spoznanja, da sodobni pristopi poučevanja, ki temeljijo na aktivnosti učenca in na samostojni konstrukciji znanja (raziskovalni pristop, eksperimentalna metoda, izkustveno učenje itd.), učencem omogočajo, da opustijo napačne predstave in jih nadomestijo z novimi, ki so bližje znanstvenim 'resnicam' (Chinn in Brewew, 1993).

Delo v koticikih je bilo organizirano tako, da je imel vsak koticik naloge, ki so pokrivala enega od ciljev, ki smo jim sledili. Znotraj koticika so imeli učenci možnost izbire nalog. Kjer je bilo mogoče, so se naloge razlikovale tudi po taksonomskih stopnjah. Odločali so se lahko tudi o tem, ali bodo delali sami, v paru ali v skupini. Skoraj nihče ni želel delati sam. Delo v koticikih je potekalo ves teden, vsak dan smo temu namenili nekaj časa. Učenci so lahko samostojno izbirali koticike; naš dogovor je bil, da do konca tedna obišejo vse. Osmi koticik je bil namenjen gibanju, vanj so se umaknili učenci, ko so začutili potrebo po gibanju.

Predstavitev koticikov in nalog:

PRVI KOTIČEK

1. naloga: Učenci so izbrali sličico svoje najljubše domače živali in izdelali figurni prikaz, ki so ga na koncu brali in ugotavljali, katere živali so najbolj priljubljene med učenci v našem razredu.
2. naloga: Izberi žival, ki živi na kmetiji, jo nariši in prilepi v preglednico. Razvrščali so živali glede na število nog.

Pri tej nalogi niso imeli težav. Učenka, ki je glede na število nog narobe razvrstila svojo žival, je sama odkrila napako in jo s puščico popravila.

► SLIKA 4: Izdelava figurnega prikaza

DRUGI KOTIČEK

Naloga: Izberi sliko kmetije, preštej živali na sliki in izdelaj stolpčni prikaz. Stolpčni prikaz »preberi« sošolcu v skupini.

► SLIKI 5 in 6: Preštejem na sliki in izdelam stolpčni prikaz.

Primer predstavitve prikaza enega izmed učencev: Pujsi so štirje. Muci sta dve. Krava je ena. Kokoši je pet. Največ je kokoši, najmanj pa krav. Pujsa sta dva več kot mucii.

TRETJI KOTIČEK

Naloga: Kmet nujno potrebuje ograjo za svoje kokoši. Na voljo ima deščice, ki so takšne barve kot paličke, ki so v lončku. Pomagaj kmetu oblikovati ograjo tako, da bo imela neki vzorec. Učence sem s povratnimi informacijami nagovarjala k temu, da so oblikovali tudi zahtevnejše

► SLIKA 7: Postavljanje ograje, oblikovanje vzorcev

vzorke, saj so se najprej praviloma odločali za enostavne vzorce.

Nekateri so se odločili za enostavnejše vzorce (A B A B), nekateri pa so sestavljali zahtevnejše vzorce (A B B A, A B C A B C, A B B C C C A B B C C C).

Pogovor med učencema na sliki, vrstniška povratna informacija:

Učenec: Jaz imam rumeno, vijolično, rumeno, vijolično ... To je vzorec. Ti pa nimaš vzorca, pri tebi se nič ne ponavlja.

Učenka: Ja, pa imam vzorec. (S prstom pokaže na svetle paličke, ki se ponavljajo).

Učenec: Svetle so vzorec, samo barvne so vedno druge. To boš morala zamenjati.

Po pogovoru učenka zamenja vse barvne paličke za rdeče in oblikuje vzorec, sošolec pa potrdi, da je zdaj vzorec v redu.

ČETRTI KOTIČEK

Naloga: Poimenuj živali na sličicah. Skušaj jih razvrstiti in povej, po kateri lastnosti si jih razvrstil. Tudi tukaj sem učence s povratno informacijo usmerjala k temu, da poiščejo več možnih razvrstitev.

Učenci so razvrstili živali glede na: živalske družine, pokritost telesa, število nog, na tiste, ki imajo kljun, in tiste, ki ga nimajo, odrasle živali in mladiče itd.

► SLIKA 8: Razvrščanje živali glede na izbrani kriterij

PETI KOTIČEK

Naloga: Izberite fotografije dveh živali in ju primerjajte med seboj. Ugotovitve vpišite v prikaz na listu (Vennov diagram).

Ta naloga se je izkazala kot zahtevnejša; nekateri učenci so našli veliko podobnosti in razlik, nekateri pa le nekaj. Pokazale so se težave pri opazovanju, ki smo jim v nadaljevanju z različnimi aktivnostmi posvetili več pozornosti. Učenci so glede na svoje sposobnosti narisali in napisali razlike, ki so jih našli.

► SLIKI 9 in 10: Iskanje podobnosti in razlik

ŠESTI KOTIČEK

Naloga: Poimenuj pridelke, ki jih pridelamo na kmetiji. Če se ne spomniš imena, obrni kartico in preberi besedilo. Za pomoč pri branju lahko prosiš sošolca.

Naloga: Igra spomin – par sta tvorila kartončka s sliko in z imenom pridelka.

Pri tej nalogi učenci niso imeli težav. Tisti, ki berejo, so zelo pomagali tistim, ki še ne berejo.

► SLIKA 11: Kaj pridelujejo in kaj izdelujejo?

SEDMI KOTIČEK

Naloga: Po ogledu posnetka skušaj poimenovati, kaj vse imajo kmetije, katere stavbe in katere obdelovalne površine. Dobro poglej kartončke in jih skušaj razvrstiti.

Naloga: Igra spomin – par sta tvorila kartončka s sliko in z imenom stavb oziroma obdelovalnih površin.

► SLIKA 12: Kaj vse še imajo kmetije?

OSMI KOTIČEK

Naloga: Učenci berejo navodila, ki so napisana in narisana na karticah, in ob tem izvajajo različne gimnastične vaje (npr: Zibaj se kot pšenica v vetru.).

Vsi so z veseljem obiskali ta kotiček. Ker imamo v razredu nekaj učencev, ki potrebujejo malo več gibanja, so ti bili v tem kotičku večkrat.

SLIKA 13: Gibalni kotiček

DEVETI KOTIČEK

Naloga: Vrzi kocko, poglej znak, ki si ga vrgel, in sošolcu povej, kaj vse veš o tem. Sošolec naj te dopolni.

Ta kotiček je bil dodan kasneje, v njem so učenci, ki so končali, lahko utrjevali svoje znanje. Na kocki so bile slike, ki smo jih uporabili za kriterije.

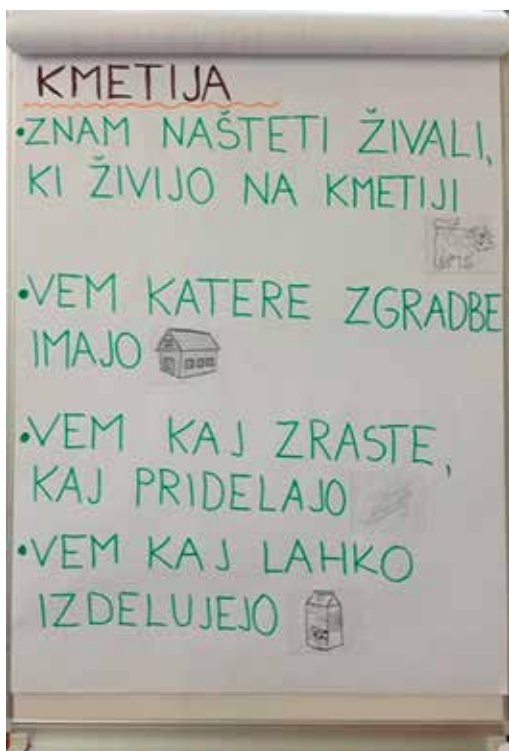

SLIKA 14: Kocka za ponavljanje

OBLIKOVANJE KRITERIJEV USPEŠNOSTI

Po delu, ki so ga učenci opravili v koticah, smo se pogovorili, kaj je tisto, kar naj bi o kmetiji vedeli in znali. Tako so nastali kriteriji, ki smo jih oblikovali skupaj. Ker vsi učenci ne berejo, smo jih opremili še s sličicami.

Kriteriji učencem omogočijo odgovoriti na vprašanje, kako vem, da sem dosegel zastavljene cilje, da sem uspešen. Če želimo, da jih učenci razumejo in s tem prevzamejo odgovornost za svoje učenje, jih moramo oblikovati skupaj z njimi.

► SLIKA 15: Naši kriteriji

Sledil je ogled kmetije, kjer so učenci dobili še dodatne informacije o tem, kaj so se naučili in kar jih je zanimalo. Po vrnitvi v šolo so dopolnili liste, ki so jih izdelali v fazi preverjanja predznanja. Dorisali ali dopisali so tisto, kaj so se naučili v koticah in na učnem sprehodu. Dogovorili smo se tudi to, kako bodo stvari predstavili. Predlagali so, da v skupine razvrstijo in narišejo: živali, stavbe, vse, kar zraste, in vse, kar izdelajo ali dobijo od živali.

► SLIKA 16: Preverjanje predznanja

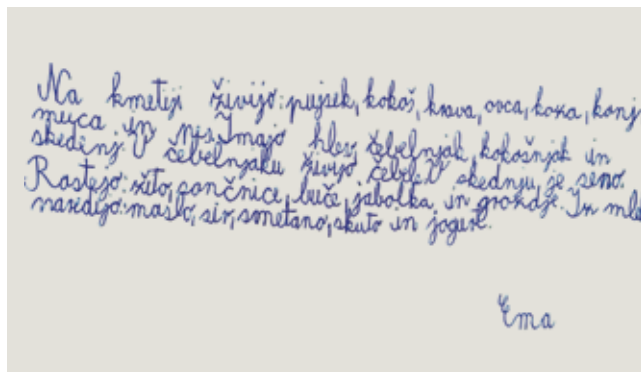

► SLIKA 17: Kaj sem se novega naučil/-a, predstavitev z risbo

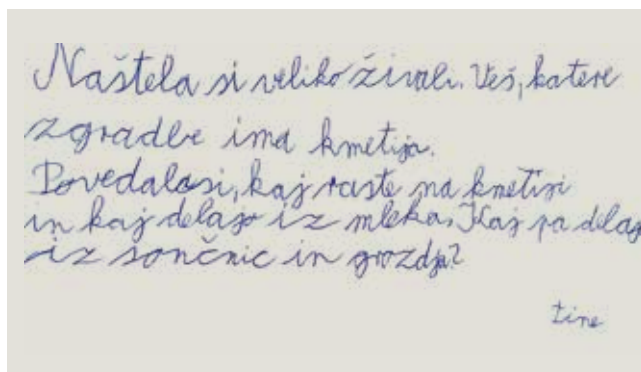

► SLIKA 18: Kaj sem se novega naučil/-a, predstavitev z zapisom

Po končanem delu so najprej drug drugemu v paru ali manjši skupini predstavili svojo kmetijo in si glede na kriterije podali vrstniško povratno informacijo. Tudi sama sem spremljala predstavitve in jim podajala sprotne povratne informacije.

► SLIKA 19: Primer predstavitve kmetije

► SLIKA 20: Primer vrstniške povratne informacije

DOKAZI

Dokazi izhajajo iz dejavnosti, ki so povezane z nameni učenja in s kriteriji uspešnosti. Zbirala sem jih v vseh fazah učnega procesa. Zbiranje dokazov je potekalo na različne načine. V fazi preverjanja predznanja sem jih pridobila skozi pogovor in risbo, ki so jo narisali. Med samim delom sem jih zbirala s pomočjo opazovanja in pogovora z učenci ter refleksijo po opravljenem delu. Končni dokaz je bil izdelek, ki so ga izdelali učenci, in njegova predstavitev. Dokazi, ki sem jih zbrala med učnim procesom, so mi bili v pomoč pri načrtovanju dela, saj sem ugotavljala, kaj učenec že zna, pri čem ima težave, pri čem bo potreboval pomoč na poti do cilja.

POVRATNA INFORMACIJA

Povratna informacija je ključna za uspešno učenje. Učenci so dobili različne, večsmerne povratne informacije med učenjem in ob koncu dela. Ker gre za prvošolce, so bile le-te v glavnem ustne. Pravočasne, sprotne, kakovostne in na kriterije vezane povratne informacije so jim pomagale pri učenju. Povedale so jim, kaj so že dosegli in kje lahko svoje znanje izboljšajo ter kako naj to storijo.

Razmišljanja učencev po opravljenem delu:

- *Meni je bilo všeč, ko smo delali v skupinah. Pa ko nečesa nisem vedel, mi je Jure to povedal. On veliko ve o kmetiji, ker jo imajo doma.*
- *V redu je bilo, ker smo imeli en kotichek za to, da smo lahko telovadili. Jaz sem šel večkrat tja. Veliko sem se naučil, ko smo bili na kmetiji.*
- *Meni je bilo všeč to, da sem si lahko zbrala, kje bom delala. Pa še naloge sem si lahko izbrala. Najprej sem delala sama, potem pa sem delala z Majo.*

Kje in kako so se vključevali še preostali predmeti?

- Likovna umetnost – risanje domačih živali
- Slovenščina – prepoznavanje glasov v besedah, zapis besed, predstavitev kmetije

- Šport – posnemanje gibanja živali
- Glasbena umetnost – prepoznavanje zvokov, oponašanje živali, naučimo se pesem o živalih

Kako se sliši glas učenca v našem razredu?

Že pogled v prostor pove, da v njem poteka drugačen pouk. Postavitev miz ni klasična, učenci sedijo tako, da lahko med seboj dobro komunicirajo, si pomagajo in sodelujejo. Če želijo, se umaknejo v kotichek, kjer imajo na voljo različne naloge ali pa se preprosto sprostijo. Postavitev v učilnici lahko glede na potrebe hitro spreminjamo in prilagajamo. Želim razumeti različna razpoloženja učencev; kadar je potrebno, jih skušamo s pogovorom izboljšati tako, da so učenci lahko uspešnejši pri medsebojnem sodelovanju in pri učenju. Saj vemo, da so dobri odnosi, strpnost, pozitivna naravnost ključnega pomena za boljše rezultate. Delo, ki poteka po koticčkih ali skupinah, je organizirano tako, da če se le da, v njih najdemo naloge, ki pokrivajo isti cilj, na različnih taksonomskih stopnjah. Prav tako pa želim naloge prilagoditi različnim učnim stilom učencev. Učenci so aktivno vključeni v vse faze pouka od načrtovanja do vrednotenja. Znotraj našega dogovora lahko odločajo o tem, kaj bodo počeli in kako, hkrati pa s tem prevzamejo odgovornost za opravljeno delo. Vsi skupaj se trudimo, da smo drug do drugega spoštljivi, da se počutimo varne in sprejete.

VIRI IN LITERATURA

- Holcer Brunauer, A. idr. (2017). Vključujoča šola. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Holcer Brunauer, A. idr. (2016). Formativno spremljanje v podporo učenju. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Hattie, J. (2018). Vidno učenje za učitelje. Griže: Svetovalno-izobraževalni center MI.